

*Summary:***Education in the Trogir City Museum**

The educational function has not yet become a part of everyday practice in museums, nor has its equality with other museum functions been acknowledged, although in recent years a lot has been done on drawing attention to the significance of education in museums.

The basic problem at the Trogir City Museum lies in lack of staff (only four employees), namely a museum educator, so that educational activities are covered by the director and one of the curators. One of the examples of educational activity in the Trogir City Museum is a museum competition "My knowledge about Trogir", during which good co-operation with schools has been achieved, while co-operation with colleges is being realised strictly through individual contacts with students who, among other things, use the literature available in the Library of the City Museum. In fact, the entire complexity of the educational process in the Trogir City Museum lies on the curator and his awareness about the importance of museum education.

**EDUKATIVNI PROGRAM UZ IZLOŽBU
"ARHITEKTURA SECESIJE U RIJECI"**

Milica Dilas
Moderna galerija Rijeka
Rijeka

Prije prikaza programa uz izložbu *Arhitektura secesije u Rijeci 1900. - 1925.*, (održanoj u Modernoj galeriji u Rijeci od 11. prosinca 1997. do 28. veljače 1998.) potrebno je navesti nekoliko temeljnih stavova i teza koje određuju njegovu koncepciju i provedbu ali i cjelokupnu djelatnost muzejskog pedagoga ove ustanove. Neke od njih, nadam se, potkrepljuje i verificira opisana praksa.

- Edukacija se smatra dijelom komunikacije, a komunikacija je jedna od temeljnih funkcija suvremenog muzeja.
- Oblici i sadržaji edukativnih programa ovise o specifičnostima muzeja i/ili izložbe. (To osobito vrijedi za muzeje moderne i suvremene umjetnosti.)
- Edukaciju treba dugoročno planirati, precizno razraditi programe, najaviti, pažljivo realizirati i evaluirati.
- Otegotna okolnost za dugoročno planiranje zadaća i oblika edukacije je nepostojanje stalnoga postava i nedostatak specijaliziranog prostora namijenjenoga takvoj djelatnosti.
- Različitim oblicima edukacije treba obuhvatiti sve kategorije publike, od one najmlađe do odraslih i publike starije dobi.
- Iznimnu važnost imaju edukativni programi za školarce. Sustavna muzejska edukacija te kategorije publike može se ostvariti samo kontinuiranom suradnjom muzeja i škola, a edukativne programe treba koncipirati tako da budu komplementarni nastavi. Različitim oblicima edukacije što više poticati samostalnu aktivnost učenika.

Izložba *Arhitektura secesije u Rijeci 1900. - 1925.* bila je drugi dio projekta istraživanja, vrednovanja i prezentacije riječke arhitekture nastale u razdoblju od sredine 19. do sredine 20. stoljeća. Nakon ove izložbe fokusirane na izgradnju grada u prvoj četvrtini našega stoljeća, uslijedit će još jedna posvećena historicističkoj arhitekturi 19. stoljeća.

Mnogostruki su ciljevi ovoga projekta: sustavno istražiti postojeći graditeljski fond i arhivsku dokumentaciju, prezentirati rezultate istraživanja izlozbama i katalogima, postaviti temelje valorizacije te senzibilizirati stručnu i širu javnost za vrijednosti i potrebu zaštite baštine.

Iznimno intenzivna graditeljska djelatnost, te secesija kao stil, prezentirani su na izložbi opsežnim i raznovrsnim materijalom: izvornom projektnom dokumentacijom, velikim kolor

fotografijama secesijskih objekata i detalja što ih je snimio Damir Fabijanić, starim razglednicama, secesijskim namještajem i uporabnim predmetima.

Već prva izložba ovoga projekta (Moderna arhitektura Rijeke 1918. – 1945., veljača-travanj 1996.) pokazala se iznimno zanimljivom i komunikativnom za različite kategorije publike. Stoga su i pretpostavljena - a tijekom trajanja izložbe i potvrđena - čitljivost na različitim razinama i edukativni potencijal poslužili kao ishodište za koncipiranje i realizaciju popratnog programa. Program je trebao raznolikim oblicima, pristupima i metodama olakšati i ponuditi čitanje kompleksnih i slojevitih poruka izložbe različitim ciljnim skupinama te najširoj potencijalnoj publici.

Krenulo se od uobičajenih i jednostavnijih oblika: tiskanog materijala i vodstva kroz izložbu. Deplijan s kratkim, sažetim i ilustriranim informativnim tekstom besplatno je dijeljen posjetiteljima. U stalnom tjednom terminu izložba se mogla razgledati uz vodstvo muzejskog pedagoga. Vodstvo je pri tome shvaćeno vrlo fleksibilno. Nastojalo se prilagoditi interesima posjetitelja, uglavnom odraslih, starije dobi, poticati ih na razgovor i uz komentare i razgovor razgledati izložbu.

Za one koji su željeli saznati puno više organizirana su predavanja s dijaprojekcijama. Držali su ih suradnici na projektu, autori tekstova u katalogu te pružili detaljna tumačenja i interpretaciju pojedinih segmenata teme izložbe. Dobra posjećenost i reakcije publike potvrdile su opravdanost ciklusa od šest predavanja održanih u stalnom tjednom terminu (srijedom u 19 sati). Predavanja su praćena i razgovorima s autorima, objavljujanim u lokalnim dnevnim novinama Dnevnik, te u programu namijenjenom kulturi na Radio Rijeci. Neki aspekti problema i tema koje je nametnula istraživana baština popularno su obrađeni u seriji tekstova istih autora u nedjeljnom dodatku za kulturu Novoga lista.

Pojam secesijskog oblikovanja proširen je i manjim "satelitskim" izložbama: izložbom secesijski oblikovanih knjiga iz fonda Sveučilišne knjižnice u Rijeci (uklopljenom u postav izložbe Arhitektura secesije) te izložbom fotografija secesijskih nadgrobnih spomenika s riječkih groblja (u izložbenom prostoru Državnog arhiva Rijeke).

Ni "globalno selo" nije zaboravljeno. Ponudena mu je informacija i izbor reprezentativnih secesijskih objekata na web stranicama Moderne galerije (www.mgr.hr).

Stručnjaci različitog profila, specijalizirani ili samo zainteresirani za temu, sudionici dvodnevnoga međunarodnog skupa o riječkoj secesiji, također su dobili svojim interesima primjeren program. Stručno vodstvo kroz izložbu voditeljice projekta i vodstvo po gradu i razgledanje objekata na njihovim lokacijama, prethodilo

je razmjeni misljenja, kritičkoj valorizaciji izložbe i obrađene građe, kao i sugestijama za nastavak rada na projektu.

Posebna je pozornost bila je usmjerena na edukaciju u užem smislu, na najavu, razradu i izvedbu obrazovno-odgojnog programa namijenjenog učenicima osnovnih i srednjih škola. Više od mjesec dana prije otvorenja izložbe program je bio usmeno i pismeno najavljen ravnateljima srednjih škola na sastanku što ga je organizirao Odjel za školstvo Primorsko-goranske županije. Aktiv ravnatelja osnovnih škola Županije organizirano je posjetio izložbu, na kojoj im je muzejski pedagog kroz vodstvo demonstrirao njezin edukativni potencijal. Odličan učinak vođenja te specifične skupine posjetitelja bio je vrlo brzo potvrđen povećanim posjetom grupa učenika iz onih osnovnih škola koje nisu prakticirale organizirane posjete izložbama, kao i onih iz udaljenih mjesta Županije (grupa učenika iz Delnica!). Na poziv s određenim terminom vodstva namijenjenog ravnateljima srednjih škola nitko se nije odazvao!

Uoči otvaranja izložbe svim profesorima likovne kulture u srednjim i osnovnim školama i njihovim ravnateljima upućeni su, uz deplijan, pozivi za posjetu izložbi s prijedlogom različitih oblika rada s učenicima i uputama za organizaciju grupnog posjeta.

Da bi se olakšala organizacija dolaska učenika, omogućen je, prema potrebi i dogovoru, posjet i izvan službenog radnog vremena izložbe. Čuvanje izložaka u tim je slučajevima preuzimalo tehničko osoblje galerije, što je zahtijevalo dodatno angažiranje muzejskog pedagoga. To se pokazalo iznimno korisnim jer je velik broj nastavnika iskoristio tu mogućnost. Najavljeni i vođeni grupni posjeti učenika bili su besplatni. Kako bi odgojno i obrazovni ciljevi posjeta izložbi bili što uspješnije ostvareni, posjete je trebalo unaprijed najaviti, navesti broj učenika i njihovu dob te se s muzejskim pedagogom dogovoriti o oblicima rada.

Iskustvo na ovoj izložbi pokazuje da za uspješnu suradnju muzeja i škola treba i dalje koristiti ova dva "kanala": izravno komuniciranje s nastavnicima i ono posredno, preko prosvjetnih vlasti na županijskoj, gradskoj i školskoj razini (ravnatelji).

U koncipiranju programskog paketa za rad s grupama učenika krenulo se od onih najopćenitijih odgojnih ciljeva, koji određuju smisao i svrhu posjeta muzejima i izložbama, da bi se stiglo do onih specifičnih obrazovnih zadataka, koje nameće sama izložba, prezentirana građa i ciljevi projekta. Pri tome se vodilo računa o zadovoljavanju temeljnih principa: usklađenosti s dobi i predznanjem, psihičkim, fizičkim i intelektualnim mogućnostima učenika, komplementarnosti prezentirane građe s nastavnim sadržajima i korelaciji s različitim nastavnim predmetima, te povezivanju s iskustvima svakodnevnog života.

Određeni zadaci ostvarivani su uvijek na konkretno prisutnom izložku. Svaki od oblika rada s učenicima bio je artikuliran poput nastavnog sata, ali je zadržana fleksibilnost unutar osnovne strukture.

Budući da se radilo o izložbi s velikim brojem izložaka, neophodan je bio izbor reprezentativnih primjera, na kojima je bilo moguće osvijestiti unaprijed određene ciljeve i zadatke. To je značilo da su neki primjeri bili detaljno analizirani i međusobno

Vodstvo je bilo najčešće traženi i ostvareni oblik rada s učenicima. Iako najmanje aktivno uključuje publiku, ne može se kao oblik rada odbaciti niti se smije podcijeniti. Ako su grupe unaprijed najavljene, ako se zna njihova dob, predznanje i interesi, te ako grupa nije prevelika, moguće je i vodstvima postići značajne rezultate. Vodstvo nikako ne smije biti tek skup nepovezanih najopćenitijih informacija o izložcima. Umjesto gomilanja podataka veći učinak pokazao je problematski pristup

Likovna radionica Secesija na korzu

uspoređivani, a da se pored mnogih samo prolazilo, bez zaustavljanja i bez komentara.

Postav građe po gradskim zonama označenima na karti uz ulaz na izložbu, poslužio je kao osnovni kostur za strukturiranje priče o arhitekturi secesije u Rijeci. Sama karta bila je izvrsna vizualna podloga za uvod - situiranje teme u urbani i povijesni kontekst. Kretanje izložbenim prostorom simuliralo je kretanje ulicama grada (od Korza do Trsata), od jednog do drugog objekta reprezentativnog za razmatrano stilsko-vremensko razdoblje, funkciju arhitekture i druge postavljene zadatke.

Nastavnicima u srednjim i osnovnim školama ponuđena je mogućnost izbora posjeta s vođenjem kroz izložbu; vođenjem po gradu/ Korzu - zoni s reprezentativnim objektima; povezivanjem obilaska Korza i izložbe; posjet izložbi uz rješavanje radnih listova (tema *Što je secesija*); likovne radionice - crtanje secesijske dekoracije po promatranju (fotografija, crteža ili trodimenzionalnih predmeta), te likovna radionica na temu *Secesija na Korzu*.

gradi. Posve je razumljivo da će se vodstvo namijenjeno učenicima nižih razreda osnovne škole razlikovati od onoga za učenike gimnazija, od onoga za njihove ravnatelje ili za stručnjake konzervatore. Vodenjem koje usmjerava pozornost, uvodi elemente razgovora o izložcima, nastojalo se učenike usmjeriti na analitičko promatranje, uspoređivanje i samostalno zaključivanje.

No tek radni listovi i likovne radionice motivirale su učenike na aktivan odnos spram izložene građe.

Radni listovi *Što je secesija* bili su namijenjeni učenicima osnovne škole koji su nakon uvodnog izlaganja, razgovora (pred kartom grada s označenim objektima), uputa i podjele pribora (olovaka, radnih listića, kartonskih podložaka i jastučića za

sjedenje) samostalno razgledali izložbu. Njihovo je kretanje i istraživanje izložaka usmjeravano pitanjima radnih listića. Zadaća im je bila prvo pronaći primjere dekoracije pročelja te s legendi prepisati osnovne informacije o odabranim objektima. Na temelju sličnosti dekorativnih motiva trebali su zatim pronaći uporabne predmete te ispisati njihovu namjenu i materijal od kojega su načinjeni. Zadaća je bila završena crtanjem jednog dekorativnog motiva. Tim zadacima osviještena su temeljna obilježja secesije kao stila. Ovakav način rada učenici su jako dobro prihvatili. Većina je pažljivo promatrala i točno odgovorila na postavljena pitanja te birala za crtanje atraktivne florealne motive.

Likovna radionica nazvana *Secesija na Korzu* imala je složenije ciljeve i zadatke, zahtijevala je više vremena (dva školska sata najmanje), te se koristila različitim metodama i oblicima rada. Ostvarivala se u dva različita prostora i imala nekoliko faza. Blizina izložbenog prostora i secesijskih objekata na Korzu, glavnoj pješačkoj ulici grada, iskoristena je za povezivanje obilaska i promatranje arhitekture na stvarnoj lokaciji i na

izložbi. Radionica je započinjala na Korzu, gdje su promatrane, analizirane i uspoređene 4 secesijske zgrade. Rad se nastavljao u izložbenom prostoru rješavanjem radnih listića. Pitanja su se odnosila na objekte promatrane in situ, na Korzu: na načine njihove dvodimenzionalne prezentacije na izložbi, na legende kao izvore podataka o objektima, na florealne dekorativne motive karakteristične za ta secesijska pročelja ali i za uporabne predmete. Nakon zajedničke provjere odgovora i situiranja promatranih objekata na karti grada, slijedila je završna faza - crtanje odabranog dekorativnog motiva. Ovakav način rada pokazao se vrlo zanimljivim. Ostvaren je uspješno s više grupa iznimno zainteresiranih učenika članova školskih likovnih grupa kao i s polaznicima posebnog programa za nadarene učenike.

Program je realiziran u najvećoj mjeri uz pomoć vanjskih suradnica Moderne galerije angažiranih samo za edukativni rad na ovoj izložbi. Nakon upoznavanja ciljeva i zadaća programa, te demonstracije svih oblika rada na izložbi, dvije profesorice likovne kulturne radile su s učenicima osnovnih škola, a apsolvantica povijesti umjetnosti s učenicima srednjih škola. Unutar općeg okvira zacrtanoga konceptom bilo je dovoljno slobode za inicijativu i prilagođavanja zahtjevima grupa s kojima su radile. Njihovo znanje, motiviranost za rad i animacijske sposobnosti umnogome su pridonijeli uspješnoj realizaciji programa.

Konkretna situacija, odnosno zanimanje, pozornost i reakcije učenika proširivali su ili sažimali sadržaj, opseg i vrijeme posjeta izložbi. Iskustva su pozitivna. Uz nekoliko drastičnih primjera

nužnog skraćivanja posjeta, standardno trajanje posjeta odgovaralo je planiranom, odnosno trajanju školskog sata. Bilo je i više primjera iznimnog zanimanja za temu, što je očito rezultat prethodne pripreme u školi. Razočaravajući za muzejskog pedagoga bio je posjet budućih turističkih vodiča (odraslih!) kojima je izložba bila samo jedna od stanica obaveznog obilaska gradskih ustanova u kulturi. Pokušaj da im se ponudi novi, drukčiji pogled na grad i mogućnost drukčijeg

Učenici osnovne škole u likovnoj radionici Secesija na korzu

turističkog obilaska grada ostao je bez ikakvog odjeka. Različite oblike edukacije na izložbi prošlo je 80-ak grupa ili približno 2000 učenika različite dobi. Brojke su zadovoljavajuće. Na žalost, nije provedena anketa koja bi nakon posjeta "izmjerila" njegov učinak. No uspješnost realiziranih posjeta iskazuje se prije svega zadovoljstvom učenika i njihovih nastavnika. A ono je, pak, najbolje jamstvo budućih posjeta.